

SAVREMENI IZAZOVI UPRAVLJANJA NACIONALNOM BEZBEDNOŠĆU U HIBRIDNOM BEZBEDNOSNOM OKRUŽENJU

CONTEMPORARY CHALLENGES OF MANAGEMENT WITH NATIONAL SECURITY IN HYBRID SECURITY ENVIRONMENT

Miroslav Mitrović³³⁶

Sadržaj: *Aktuelna globalizacija, iskazana kroz sve svoje pojavne forme i efekte, dešavanja u međunarodnoj političkoj i bezbednosnoj areni, praksa razvoja međunarodnih odnosa, pojava i upravljanje konfliktima širom planete, intenzivna pojava hibridnih i asimetričnih oblika ugrožavanja bezbednosti, jasno impliciraju složenost ambijenta u kojem se razmatra i projektuje upravljanje sistemom nacionalne bezbednosti. Posebnost opšteg bezbednosnog ambijenta usložnjava aktuelizacija hibridnih formi ratovanja, prepoznatog u formama lokalnih ratova, kriza, intervencija, promena vlasti, aktivnosti secesionističkih pokreta i dr. Hibridni rat nije potpuno nov pojam, ali je uočljiva njegova intenzivna aktuelizacija u savremenim analizama sukoba, uslovljena varijabilnom dinamikom i formama uticaja različitih interesnih grupa, nelinearnim tokovima uticaja i interesa, varijetetom oružanih i posebno neoružanih načina delovanja, čime se, u polju teorije, hibridni rat sukobljava sa klasičnom, tzv. Klauzevickom teorijom rata. Raznovrsnost formi i oblika hibridnih sukoba, čiji ciljevi su usklađeni i prepoznati sa ciljevima "klasičnog" rata, doprinosi da se njihova pojava identifikuje sa ispoljenom dominacijom nevojnih oblika ugrožavanja nacionalne bezbednosti. Naime, bezbednosna dilema koja se postavlja pred nacionalne ali i međunarodne subjekte bezbednosti, je više nego konvencionalna i poseduje sve karakteristike ugrožavanja bezbednosti od strane hibridnih ratnih opasnosti. Pitanja koja se postavljaju u analizi savremenog globalnog bezbednosnog okruženja, ukazuju na razmatranje sledećih dilema: Da li postoji hibridni rat i od kada? Zašto je sadašnji globalni trenutak pogodovao aktualizaciji hibridnog ratovanja? Koje su pojavne forme hibridnih pretnji? Kako efikasno upravljati sistemom nacionalne bezbednosti u uslovima hibridnih bezbednosnih izazova rizika i pretnji? U radu je, sa osloncem na široku bazu naučne i stručne literature, kao i na normativno analitičkim dokumentima, izražen naučno istraživački doprinos analizi geneze hibridnog ratovanja. Primenom metoda analize sadržaja, indukcije – dedukcije i korišćenjem sinteze zaključaka, zaključci rada imaju za cilj da doprinesu identifikaciji indikatora hibridnih bezbednosnih pretnji, kao i da doprinesu strukturnom modelovanju preventivnih mera u formi upravljanja sistemom odbrane i bezbednosti u savremenom hibridnom bezbednosnom okruženju.*

Ključne reči: *Hibridno ratovanje, sistem nacionalne odbrane i bezbednosti, strateški menadžment.*

Abstract: *Ongoing globalization, indicated with all its effects, developments of relations in the international political and security arena, the practice of development of international relations, and the outbreak of conflict management around the globe, the appearance of hybrid and asymmetric forms of security endangering, indicating to the existence of an exchange of national security environment. Actual global security challenges and crises, recognized in the forms of local wars, the crisis, military intervention, regime change, activities of secessionist movements and others, involving the actualization of Hybrid warfare, as a distinctive kind of*

³³⁶ Institut za strategijska istraživanja, Beograd, Srbija

conflict. Hybrid warfare as not entirely new, but in contemporary practice extensively applied the concept, its interpretation procure diversity and dynamics of conflict of nonlinear flows of interest, multi-level operators, stakeholders and subjects, unarmed and unconventional conflicts, and collision with so called, classical, Klauzovic warfare theory. The variety of forms and shapes of conflict, which have objectives identified with war's aims, contribute that the phenomena of modern conflicts provoke domination of non-military forms of endangerment of national security. Namely, security dilemma which is raised in front of national and international community, are more than usual, and it's characterized as a form of hybrid warfare.

Questions which are raised in analysis of contemporary global security environment have conductive link with following dilemmas: Does Hybrid warfare even exist, and from when? Why Hybrid warfare is contemporary issue? Which form does it takes? How to manage national security system in contemporary hybrid security environment? This paper, in contribution of research conclusions, established by the theoretical analysis of a broad base of scientific literature, normative and analytical document, aim to analysis of the conditions of existence of generic hybrid warfare. With induction-deduction method, using synthesis approach, paper aim to contribute the recognitions of indictors and drivers of possible Hybrid security treats, as well as modeling of possible preventative management acts which could facilitate national defense and security system in contemporary hybrid security environment.

Key words: *Hybrid Warfare, National Security System, Contemporary Security Dilemma, Strategic Management.*

1. UVOD

Hibridno ratovanje predstavlja aktuelnu formu iskonske težnje da se da se postigne strategijska prednost nad protivnikom, preovlađujuće ne oružanim sredstvima [1]. Savremeni sukobi imaju karakteristike izrasle forme četvrte [2], odnosno, pete generacije ratova [3]. Može se reći da je hibridni koncept sukoba najavljen 1989. godine kada Lind predviđa povećanje informativnog ratovanja i psiholoških operacija, pri čemu navodi da: „Psihološke operacije mogu postati dominantne operacije i strategijsko oružje u formama medijsko/informativnih intervencija...(pri čemu) glava meta će biti podrška neprijateljsko raspoloženog dela stanovništva prema vladi i njenom stavu prema ratu. Televizijske vesti mogu postati veoma moćno operativno oružje, moćnije od oklopnih divizija“ [4]. Nadalje, neki autori [5], smatraju da poslednjom dekadom dvadesetog veka počinje nova era ratovanja, pri čemu prestaju ograničenja u pogledu sredstva, (oružana ili neoružana), formi angažovanja snaga (nacionalne, nadnacionalne, multinacionalne, nevladine), kao i u vezi sa prostorom ispoljavanja napada (teritorija, akvatorija, resursi, trgovina, finansije, informacije, mediji, ubedenja, kultura, tehnologija, oružane snage, politički sistem). Prema određenim teorijama [6], aktivnosti koje vode ka destabilizaciji države ili promenu vlasti u njoj, sa ciljem uspostavljanja stanja narušavanja balansa u međunarodnim odnosima i ostvarivanja sopstvenih interesa, pretežno neborbenim sredstvima, mogu se nazvati hibridnim. Hibridne bezbednosne pretnje su svi fenomeni koji u sebi angažuju sinergijsku primenu konvencionalnog oružja, nekonevncionalnih i iregularnih taktika, terorističkih akata i kriminalnog delovanja [7], istovremeno delujući na jednom bojištu, sa ciljem postizanja političkih ciljeva. Ovakav koncept ostvarivanja nacionalnih interesa se naziva nekonvencionalno, političko (hibridno) ratovanje [8]. Hibridne bezbednosne pretnje se generišu radi uspostavljanja stanja narušavanja balansa moći u međunarodnim odnosima i ostvarivanja sopstvenih interesa, pretežno neborbenim sredstvima

[9]. Ipak, neosporna je veza i uslovljenost oružanih i neoružanih dejstava. Potvrdu za navedeno nalazimo u doktrinarnim dokumentima za

osnovnu obuku oružanih snaga SAD [10], gde je prepoznato da se aktuelni konflikti ne rešavaju samo vojnim sredstvima, već da je radi postizanja uspeha neophodno angažovanje svih nacionalnih kapaciteta: diplomatskih, informativnih, vojnih i ekonomskih. Takođe, prema aktuelnoj ruskoj vojnoj doktrini [11], moderno ratovanje se opisuje kao integrisano angažovanje vojnih snaga i resursa koji nemaju vojni karakter, pri čemu se ističe primena mera informativnog ratovanja sa ciljem postizanja političkih ciljeva bez neposrednog angažovanja vojnih snaga, sa ciljem uobličavanja poželjnog odgovora svetskog javnog mnjenja. Nadalje, predviđaju se posebne forme modernih konflikata u kojima će se primenjivati integrisano delovanje vojnim i političkim, ekonomskim, informativnim i drugim ne vojnim aktivnostima [12]. Sa osnovom na navedenim teorijama, možemo zaključiti da hibridni rat ne predstavlja rat *per se*, već oblik koncepta primenjenog širokog spektra oružanih i nekonvencionalnih aktivnosti, koje imaju za svrhu ostvarivanja strategijske prednosti strane koja ih primenjuje.

2. GLOBALIZACIJA KAO KATALIZATOR HIBRIDNIH BEZBEDNOSNIH PRETNJI

Međunarodna politička ekonomija je svoju aktuelnu formu poprimila krajem sedamdesetih godina prošlog veka, kada su određeni uticaji globalizacije, doveli do toga da ekonomija poprmi karakteristike političkih odnosa, odnosno kada je međunarodna ekonomija, intenzivnom politizacijom, postala poprište međunarodne politike [13]. Globalizacija je dovela do razdvajanja pojmova međunarodne i svetske ekonomije, pri čemu je međunarodna ekonomija odraz institucionalnog nastupa država ili međunarodnih organizacija, dok je svetska ekonomija odraz interesne korelacije nedržavnih (naddržavnih) subjekata, tačnije korporacija [14]. Postoje mišljenja [15] da je direktan pokazatelj široke disfunkcije međunarodnog poretka, koji doprinosi postojanju hibridnog sukoba niskog intenziteta, upravo delovanje naddržavnih ekonomskih entiteta (transnacionalnih korporacija) i to u delu nestajanja nacionalnog identiteta, posedovanju ogromnih ekonomskih i finansijskih potencijala, isticanju sopstvenih pravaca interesnog delovanja, koji nisu uvek usaglašeni sa nacionalnim interesima [16]. Na osnovu navedenog, generalni zaključak poistovećuje aktuelne hibridne

Miroslav Mitrovic, PhD

*Complex Project Manager,
Defense Study Department,
Strategic Research
Institute Areas of
Expertise: Strategic
Analysis, Project
Management, Public
Relations, Nonprofit*

*Marketing, Negotiation, Public Diplomacy,
Interest Communications, Lobbying.*

Miroslav Mitrovic has been working in the Institute for Strategic Research since 2010. From 2005 to 2008 he worked on the development of the several promotional strategies, as support instruments of transition and reform process of Serbian Armed Forces, as well as integration processes of the Ministry of Defense. He completed Postgraduate studies and got the title the Magister of Organisational Science in 2008 at the Faculty of Organizational Sciences in University of Belgrade in area of Management of Public Relation. He earned his Philosophy doctorate title at the Faculty of Security in University of Belgrade in March 2011 on thesis, "Negotiation Strategy of the Republic of Serbia in security integration process". During career, he has been participated in development and implementation of several projects and analytical studies for Ministry of Defense, and one of recently significant project is "Security and Defense aspects of the accession of the Republic of Serbia in the EU".

forme neoružanih sukoba sa sukobljenim interesima transnacionalnog kapitala. Sa stanovišta nacionalne bezbednosti, izazovi rizici i pretnje koji se postavljaju pred savremeno društvo, mogu se postaviti u najširi okvir sledećih fenomena [17]: globalizacije; fragmentacija, decentralizacija i demokratizacija; promene u modelima upravljanja i vlasništva nad kapitalom i sredstvima za rad; smanjenje opšte mogućnosti primene širokih mera zaštite tajnosti; nestajanje granica između industrija, privatnog i javnog sektora, roba i usluga, država, nove logike uspostavljanja saveza i interesnih koalicija.

3. OBLASTI ISPOLJAVANJA HIBRIDNIH BEZBEDNOSNIH PRETNJI

Uzimajući u obzir karakteristike i pojavne forme hibridnih oblika ugrožavanja nacionalne bezbednosti [18], sažeto možemo sagledati oblasti ispoljavanja hibridnih dejstava u sledećim oblastima [19]:

- *Specijalne i psihološke operacije*, koje predstavljaju oružani, konvencionalno-nekonvencionalni oblik angažovanja snaga i sredstva države.

- *Ekonomsko, energetski i politički pritisci*, su aktivnosti varijabilnog vremena, intenziteta. Pri tome, ekonomija je potencirana kao odraz državne moći, a ne eksplicitno vojna snaga, pa time postaje ključni subjekat planiranja vojnih operacija, pri čemu se sveobuhvatna vojna strategija oslanja i na angažovanje različitih ekonomskih instrumenata, dok se klasična primena oružane sile, projektuje samo kada je to krajnje neophodno [20].

- *Informativne kampanje, korišćenje medija i Interneta* su aktivnosti promenljivog intenziteta, vreme primene je relativno dugoročno i zavisi od postavljenog cilja i stepena realizacije aktivnosti u ostalim oblastima. Suština delovanja u navedenoj oblasti je uticaj na javno mnjenje pri čemu se teži ka zadržavanju, otklonu, promeni ili usvajanju novih stavova, kao i unošenju sumnje, nesigurnosti i straha. U sprovođenju kampanja se koriste svi instrumenti propagande, plasiranje poluistina, „spontanih“ grupnih stavova, „internet trolovanje“ [21], „spinovanje“, i dr. Navedeni snažni nastupi kreiranja javnog mnjenja, značajno doprinose rezultatima efekata spoljne politike, koja ima za cilj ostvarivanje strategijske dominacije u određenom regionu [22].

- *Javna diplomatija* je aktivnost niskog intenziteta, dugoročno orjentisana, koju čini više raznorodnih aktivnosti iz sfere društvenog života, čijom se primenom teži ka kreiranju pozitivnog stava prema nekom fenomenu ili subjektu. Javna diplomatija je aktivnost koja se bavi uticajem na stav javnosti u odnosu na formulisanje i ostvarivanje spoljne politike, obuhvata međunarodne odnose izvan tradicionalne diplomatije, odnose javnog mnjenja u drugim državama, instrument je interakcije interesa pojedinačnih interesnih grupa i država, prikuplja, dostavlja i analizira mišljenja u vezi spoljne politike i uticaja na njeno sprovođenje, instrument je komunikacije između profesionalnih službi, kao što su diplomate i inostrani korespondenti i predstavlja proces interkulture komunikacije [23]. Takođe, javna diplomatija je u direktnoj vezi sa pojmom meke moći, pri čemu je ona zasnovana na neopipljivim i indirektnim uticajima kakvi su kultura, društvene vrednosti i ideologija [24].

4. ZAKLJUČAK

Na osnovu iznete analize, zaključujemo da hibridne forme ugrožavanja bezbednosti postoje, da je njihova eskalirana primena uslovljena globalizacijom, te da u aktuelnom trenutku postoje primenjeni koncepti razvoja i ostvarivanja hibridnog ratovanja. Može se reći da hibridni rat u klasičnom smislu tumačenja rata ne postoji, već da determinisan primenom koncepta koji čini fleksibilna forma sinergijskog nastupa jednog entiteta, sa ciljem narušavanja svesti i organizacije drugog entiteta, njegove destabilizacije i slabljenja, a sa ciljem ostvarivanja

sopstvene strategijske prednosti i interesa, preovlađujuće neoružanim metodama. Oblasti delovanja hibridnog ratovanja se uzajamno prožimaju i usaglašene su. Intenzitet i dužina vremena sprovođenja određenih formi nisu identični. Može se reći da su osnovne karakteristike hibridnog ratovanja: sveobuhvatnost, fleksibilnost i asimetričnost. Kao odgovor na hibridno ugrožavanje nacionalne bezbednosti, efikasan odgovor je prevencija, i to u oblastima:

- Unutrašnja politika: 1) Stabilna i demokratska unutrašnja politička scena; 2) Razvijena i stabilna ekonomija i razvijena energetska bezbednost; 3) Funkcionalna administracija, efikasno sudstvo i policija; 4) Praćenje i razumevanje ishodišta nasilnog ekstremizma; 5) Obrazovanje i edukacija stanovništva uz podizanje opšteg nivoa svesti;

- Spoljna politika: 1) Racionalna spoljna politika uz strategijski izgrađene odnose zasnovane na zajedničkim interesima; 2) Razvijeni dijalog sa etničkim manjinama i njihovo učešće u društvenom i političkom životu; 3) Saradnja sa susednim državama, posebno u etnički i religijski mešovitim regionima; 4) Težnja ka uspostavljanju reciprociteta u primeni pojava formi javne diplomatije.

Ukratko, funkcionalna, razvijena i snažna država, koja objektivno sagledava svoje mogućnosti, izazove, rizike i pretnje i angažuje potrebne resurse na njihovom otklanjanju, suzbijanju ili prevenciji, ima realne mogućnosti da kao potencijalno težak i zahtevan cilj, ne postane direktan objekat hibridnih operacija.

LITERATURA

- [1] Tzu, S., (2000) *Art of War- Chapter 3: Attack by Stratagem*, Allandale, Leicester, pp. 9.
- [2] Renz, B., Smith, H., (2016) *Russia And Hybrid Warfare –Going Beyond The Label*, Finnish Prime Minister's Office, Government's analysis, pp. 5.
- [3] - [18] Mitrović, M., (2017) „Hibridno ratovanje i asimetrične bezbednosne pretnje“, *Vojno delo*, Beograd, 2/2017 (u štampi).
- [4] Lind, W., Nightengale, K., Schmitt, J., Sutton, J., Wilson, G., (1989), „The Changing Face of War: Into the Fourth Generation“, *Marine Corps Gazette*, Oct. 1989., pp. 26.
- [5] Qiao, L., Xiangsui, W., (1999) *Unrestricted Warfare*, PLA Literature and Arts Publishing House, Beijing.
- [6] Kofman, M., Rojansky, M., (2015), *A Closer look at Russia's „Hybrid War“*, Woodrow Wilson International Center for Scholars, Kennan Cable No. 7, April 2015, pp. 5
- [7] Hofman, F., G., (2007), *Conflict in the 21st Century-The Rise of Hybrid Wars*, Potomac Institute for Policy Studies.
- [8] Hoffman, F., G., (2016), *On Not-So-New Warfare: Political Warfare vs. Hybrid Threats*, Internet: <http://warontherocks.com/2014/07/on-not-so-new-warfare-political-warfare-vs-hybridthreats/>, 12/02/2017.
- [9] Kofman, M., Rojansky, M., (2015) „A Closer look at Russia's 'Hybrid War'“, *Kennan Cable*, Woodrow Wilson International Center for Scholars, No. 7, April 2015, p. 3.
- [10] Department of the Army (2008) *Field Manual No. 3-0: Operations*, Washington, DC.
- [11] *Voennaya doktrina Rossijskoj Federacii*, Moskva, 2010.
- [12] *Voennaya doktrina Rossijskoj Federacii*, Moskva, 2014.
- [13] Ravenhill, J., (2008) *Global Political economy*, Oxford University Press.
- [14] Cox R.W., „Perspektive of Globalization“ in ed. Mittelman, J.H., *Globalization-critical reflections*, London, Lynne Rienner Publisher.inc. 1996, pp 22-23.

- [15] Маринов, Г., (2015) „Формиращото се евроазиатско геоекономическо пространство“, *Геополитика*, София, 6/2015, стр. 121-132.
- [16] Štrbac, K., Mitrović, M., (2012) „Interdisciplinarni pristup naukama bezbednosti i odbrane“, *Politička revija*, Beograd. br. 3/2012., str. 279-297.
- [17] Davies, M., (1998), *International Political Economy and Mass Communication in Chile*, in, ed. Potter E. H., *Economic Intelligence & National Security*, Carleton University Press, pp. 30.
- [19] Mitrović, M., (2017) „Ekonomski i energetska aspekti hibridnog ugrožavanja nacionalne bezbednosti“, *Vojno delo*, Beograd, 3/2017 (u štampi).
- [20] Taillard, M., (2012) *Economics and modern warfare*, Palgrave Macmillan.
- [21] NATO Strategic Communications Centre of Excellence (2011), *Internet Trolling as a hybrid warfare tool: the case of Latvia*, Riga.
- [22] Mitrović, M., (2017) „Potencijali uticaja interesnih grupa na spoljnu politiku SAD – slučaj „Kosovo““, *Zbornik Matice srpske za društvene nauke*, br.161 (u štampi).
- [23] Cull, N., *Public Diplomacy Before Gullion: The Evolution of a Phrase*; Internet: <http://usepublicdiplomacy.org/blog/16/02/2017>.
- [24] Nye, J., (1990) „The misleading metaphor of decline“ *The Atlantic Monthly*, March 1990.